

Вероніка МИХАЙЛИШИН

здобувач вищої освіти 2 курсу ОС «Магістр»
спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Наталія СЕМЕНИШЕНА**,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування
та технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ СУБ'ЄКТАМИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ СТАНДАРТАМИ

Сьогодні суб'єкти малого бізнесу як суб'єкти підприємницької діяльності займають провідне місце в економіці країни. Вони динамічно розвиваються, адаптуються до нововведень у законодавстві щодо застосування реєстраторів розрахункових операцій, змін обсягів діяльності за рік по відповідних групах платників єдиного податку та особливостей перебування на спрощеній системі оподаткування, використання різних облікових реєстрів, вибору пакету річної фінансової звітності, застосування міжнародних стандартів фінансової звітності тощо. Усі нововведення створюють значні перешкоди у прийнятті більш гнучких та оперативних рішень керівництвом підприємства, дотриманні податкової дисципліни, реєстрації фактів господарської діяльності, складанні достовірної фінансової звітності.

Першочерговим завданням для будь-яких суб'єктів господарювання є необхідність перевірки відповідності чинному законодавству критеріїв визначення розміру підприємства.

Господарський кодекс України [1, ст. 55] визначає характеристику і критерії віднесення до суб'єктів малого підприємництва та мікропідприємництва: середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) і річний дохід від будь-якої діяльності. Суб'єкт господарської діяльності має перевіряти його відповідність одночасно обом критеріям. Отже, по суті, суб'єкти мікропідприємництва за визначеними критеріями включаються до суб'єктів малого підприємництва.

Важливим моментом, на який слід звернути увагу, визначаючи чисельність працівників для віднесення суб'єкта господарської діяльності до певної категорії підприємництва (мале, велике чи середнє), є те, що в ній ураховуються не лише штатні працівники, а й сумісники та працівники, що працюють за цивільно-правовими договорами.

Якщо ж розглядати Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», то до мікропідприємств, малих, середніх та великих належать підприємства, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв: середня кількість працівників; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); балансова вартість активів [7]. На жаль, у цій класифікації підприємств немає згадок про суб'єктів малого підприємництва.

При цьому потрібно врахувати такі моменти:

до якої категорії належить підприємство, визначають за даними річної фінансової звітності за рік, що передує звітному;

категорія підприємства змінюється, тільки якщо підприємство не відповідає критеріям відповідної категорії підприємств протягом двох років поспіль.

Наступним важливим етапом для суб'єктів малого підприємництва є вибір оптимальної форми ведення бухгалтерського обліку, при цьому необхідно враховувати особливості функціонування підприємства, а саме: вид діяльності, кількість операцій за місяць, їх складність та чисельність працівників, а також систему оподаткування. Чинні паперові форми ведення бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва та особливості їх застосування розглянуто у [4, с. 83-84]. Вибрана форма ведення обліку має сприяти багатофункціональному використанню інформації, максимальному зменшенню дублюванню облікових процесів та економії праці облікових працівників, а також задовольняти потреби усіх користувачів.

За даними облікових реєстрів суб'єкти малого підприємництва мають складати та подавати до відповідних органів фінансову звітність, передбачену

нормами чинного Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» [5].

Зміна старої назви Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» пов'язана з тим, що цей стандарт оперував поняттям «суб'єкт малого підприємництва», тобто був підлаштований під «градацію» підприємств зі ст. 55 Господарського кодексу України.

У НП(С)БО 25 уточнено, хто його застосовує: малі підприємства; мікропідприємства; неприбуткові організації; підприємства - платники єдиного податку групи 3 (незалежно від того, в яку категорію підприємств вони потрапляють); представництва іноземних суб'єктів господарювання.

Не поширюється НП(С)БО 25 на ті підприємства, які ведуть облік за Міжнародними стандартами фінансової звітності. Малі та середні підприємства застосовують МСФЗ не за кількісними критеріями, а відповідно до таких характерних рис та якісних показників: не є підзвітними громадськості; оприлюднюють фінансові звіти загального призначення для зовнішніх користувачів (наприклад, власники, що не беруть участі в управлінні підприємством, існуючі та потенційні кредитори, а також кредитно-рейтингові агентства).

Раніше питання подання неприбутковими організаціями спрощених форм фінансової звітності у вітчизняному законодавстві було висвітлено неоднозначно. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» містив інформацію про те, що для неприбуткових організацій встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати, а в самому П(С)БО 25 вказівки не було. Тепер у НП(С)БО 25 чітко вказано, що воно застосовується й неприбутковими організаціями.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» визначено коло підприємств, які подають спрощену фінансову звітність. І під вимоги Закону чинним НП(С)БО 25 змінено назву форм звітності й уточнено, які форми якими підприємствами подаються (табл. 1).

Комплекти форм фінансової звітності в розрізі суб'єктів малого підприємництва

Форми фінансової звітності	Назва комплекту фінансової звітності		Хто складає
	за П(С)БО 25	за НП(С)БО 25	
№ 1-м, № 2-м	«Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»	«Фінансова звітність малого підприємства»	1) малі підприємства (крім підприємств - платників єдиного податнику групи 3); 2) представництва іноземних суб'єктів господарювання
№ 1-мс, № 2-мс	«Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства»	«Фінансова звітність мікропідприємства»	1) мікропідприємства; 2) неприбуткові організації; 3) підприємства - платники єдиного податку групи 3

Отже, для мікропідприємств і малих підприємств, які визнані такими відповідно до внесених змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» й які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат відповідно до податкового законодавства, встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати, форма і порядок складання яких визначено НП(С)БО 25.

Урегульовано також питання для підприємств групи 3, що перебувають на спрощеній системі оподаткування і працюють без ПДВ, яким дозволялося здійснювати записи в реєстрах бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису. Тепер бухгалтерський облік такими підприємствами ведеться за П(С)БО.

Також закріплено в НП(С)БО 25 вимогу щодо відображення доходів і витрат за вимогами П(С)БО 15 «Доходи» і П(С)БО 16 «Витрати», а не правилами податкового законодавства.

У НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» прописано, що суб'єкти господарювання, які мають право застосовувати НП(С)БО 25, самостійно вирішують, чи користуватися їм формами звітності з НП(С)БО 25 або ж подавати повний комплект звітності. Але відзначимо, що і Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», і Порядок № 419 [6] говорять про подання суб'єктами малого підприємництва тільки скороченої фінансової звітності.

За малими підприємствами, мікропідприємствами, неприбутковими організаціями, платниками єдиного податку групи 3 закріплено право використовувати Спрощений план рахунків [9]. Це означає й те, що вони можуть використовувати і загальний План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій [3].

Водночас є застереження про те, що підприємства застосовують спрощений План рахунків у разі складання ними звітності згідно з НП(С)БО 25. У разі вирішення підприємством подавати повний комплект фінансової звітності вони мають застосовувати і загальний План рахунків.

В Інструкції № 291 тепер уточнено, що всі підприємства, у тому числі й неприбуткові організації, повинні вести облік із використанням рахунків класу 9 «Витрати діяльності» (і на власний розсуд можуть ще використовувати рахунки класу 8 «Витрати за елементами»). До речі, чинний Спрощений план рахунків рахунки класу 8 не передбачає, що свідчить про невідповідність вимогам НП(С)БО 25.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-М Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 26.09.2021).
2. Дугар Т.Є., Мац Т.П. Облік і звітність суб'єктів малого підприємництва в комп'ютерному середовищі. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 2. С. 190-198.
3. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30 листопада 1999 р. № 291. Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення: 20.09.2021).
4. Лайчук С.М. Прогресивна форма ведення бухгалтерського обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Серія «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз»*. 2014. Вип. 2. С. 80-89.

5. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» від 25 лютого 2000 р. № 39. Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0161-00> (дата звернення: 21.09.2021).
6. Порядок подання фінансової звітності : Постанова КМУ від 28 лютого 2000 р. № 419. Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.09.2021).
7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-ХМ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 22.09.2021).
8. Романченко Ю.О. Облік та фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва. *Економічний форум*. 2019. № 1. С. 180-183.
9. Спрощений План рахунків бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001 № 186. Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01> (дата звернення: 22.09.2021).
10. Хмельюк А. Розвиток малого бізнесу в Україні як фактор становлення соціально орієнтованої економіки: нормативний та обліковий аспект. *Економічний аналіз*. 2019. Т 29. № 3. С. 116-123.